

Ýurdumyzda ykdysady ösüşleriň mümkinçiliklerini diwersifikasiýalaşdyrmak bilen söwda pudagyndaky mümkinçilikleri artdyrmakda dürli mümkinçilikler döredilýär. Hormatly Prezidentimiziň, Gahryman Arkadagymyzyň saýasynda bilim ulgamynda ykdysady ugurlary kesgitleýän ugurlary ýola goýmak , ýaşlara ýurudmyzyň söwda ulgamyndaky üstünlikleri - diwersifikasiýalaşdyrmak ugruny doly derejede ,gelejege ugry hökmünde düşündürmek hem -de dünýä standartlarynyň derejesinde bu işleriň gelejegini ýola goýmak, halkara meýdançasynda öz ykdysady girdeýjimizi gazanmakda döredilýän mümkinçilikleri öwretmek, öz gelejegini diwersifikasiýalaşdyrmak ugry boýunça gurmak üçin elimizden gelenini aýaman, üstünlikli zähmet çekip, gelejege, öz ýurdumyza mynasyp raýatlar bolup ýetişmek üçin çalyşýarys.

Diwersifikasiýalaşdyrmak ugry boýunça ykdysady üstünliklerimiz häzirki zaman ösen tehnologiýalaryň ugry boýunça hem amala aşyrylmagy bu ugurda döwrebap pikirlenmek hem-de şol ýolsalgyny ykdysady çökgünligiň önüni almak üçin täze bir güýç bilen ýokary derejelerde sarp ediljek harytlaryň gerimini giňeltmek ýaly ugurlary esasy ugur edip bellemek has ýerliklidir. Biziň ýurdumyzda ykdysady ösüşleriň, medeni ösüşleriň şeýle hem bilim ulgamyndaky ösüşleriň hetdi- hasaby ýok. Ykdysady ösüşiň esasy guraly hökmünde bütündünýä banky sanly ulgama hemişe- diwersifikasiýalaşdyrmak Tehnologiýanyň üsti bilen dolanyşygy ýola goýmak we pes ösýän ýerlerde ykdysadyýetiň sanly ugry boýunça ösüşleri güýçlendirilmelidigi barada mümkinçilikleri giňeltmek üçin täze açýşlara ýol görkezýär.

Diwersifikasiýalaşdyrmak - täze bir ugurlary kesgitleýän ugur bolup, öňki çöken we hiç bir zada ýaramaýan, emma eger şol ugur ulanylsa, halk hojalygy üçin ähmiýetli boljakdygyna garamazdan täzeçe çemeleşiş ýollaryny gözlemekde sanlaşdyrılan diwersifikasiýalaşdyrmak ugry bu maksatnama boýunça ýurdumyzda öňe gidilişi gazanyp biler. Häzirki zaman dünýäsinde öňe sürülýän täze ugurlaryň bir ara gelmegi esasynda ykdysady geleşik- täzeçillik, birnäçe ugur bilen bilelikdäki işi ýola goýmak üpjünçiligi diwersifikasiýalaşdyrmak ugrunyň esasy şertleriniň biridir hem-de bu günki gün sanly ulgamyň döredýän mümkinçiliklerinden gelip çykýar. Sanly ulgam arkaly döredilýän mümkinçiliklerde kitap okamak isleýän adamyň wagt sarp etmegi hökman däl. Haçanda diwersifikasiýalaşdyrmak - birlikdäki birnäçe işleriň bir işi düzmegindäki netijeliligi görmek bilen - agzybirlik bilen işleneninde ähli zatlarda diwersifikasiýalaşdyrmak ýüze çykanynda hem- de şol kökerdip sazlaşyk diline düşüniş bolýar. Diwersifikasiýalaşdyrmak döwründe tehnologiýalaryň orny hakda hem- de dünýäniň tejribesindäki işleri ulanmaga mümkinçilik bar. Täze döwrümiziň şol ugur boýunça häzirki günlerde ösüşler raýatlarymyzyň durmuş- ykdysady şekillerini has- da ýokary götermek we olaryň baýamagyna ýol açmak bolsa, bu ilkinji derejede ýokary görkezijiligi görkezýär.

Diwersifikasiýalaşdyrmak - Hormatly Prezidentimiz hem-de Gahryman Arkadagymyz Türkmen ýaşlaryndan bu günki gün dünýäniň in ösen täzelikleri barada täze işleri döredilmegini talap edýär. Munuň özi Türkmenistanyň ösen dünýä ýurtlarynyň hatarynda täze üstünliklerine ýetmek üçin kämilleşýändiginden nyşan hasaplaýan zatlaryň komputerleşmesi, şol sanda elektron resminama ulgamy bilen baglansykly üstünlikleriň ýola goýulmagy bu günki gün ýurdumyzda ösüşleriň yzygiderli ýola goýlandygyny hem-de häzirki zaman ösen tehnologiýalar zamanynda gelejegiň ösüşlerinde bir basgançak ýokary galmaga mümkinçilikleriň bardygyny subut edýär.

Häzirki gün biziň ýurdumyzda Gahryman Arkadagymyzyň hem-de Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň tagallalary bilen ösen tehnologiýalar, internet ulgamyndaky täzelikler, dünýäniň öňe gidip barýan ugurlary tehnologiýalar zamany häzirki zaman dünýämizde dünýäniň çar künjegi bilen bir - biregi sähelçe wagt ülşüniň içinde çatyp, bir- birek bilen sähelçe wagtyň dowamynda gürleşmäge mümkinçilik döredip, sähelçe wagtyň içinde bolsa, amallary durmuşa geçirmäge mümkinçilik döredýär. Tehnologiýa usullary diwersifikasiýalaşdyrmak amallar we maşynlarda, kompýuterlerde, dürli enjamlarda ýa-da zawodlarda ýaşamak bilen birlikde maglumat bolup biler. Adam şuna meňzeş zatlary jikme-jik bilmezden işledip biler.

Ykdysady ösüşiň esasy guraly hökmünde bütündünýä banky sanly ulgama hemişe - Tehnologiýanyň üsti bilen dolanyşygy ýola goýmak we pes ösýän ýerlerde ykdysadyýetiň sanly ugry boýunça ösüşleri güýçlendirilmelidigi barada mümkinçilikleri giňeltmek üçin täze açyşlara ýol görkezýär. Häzirki zaman tehnologiýalar dünýäsinde ýüze çykan esasy üpjünçiligiň komputerler bilen baglansykly bolmagy, manitoryň önünde oturan adamlaryň dünýäniň ýüzünde münlerçe bolmagy eýýäm biziň durmuşymyza üýtgeşsiz ornaşan komputer üpjünçiliginiň birlikde howpsyzlygyny gazanmak hem alymlaryň borjydyr.

Diwersifikasiýalaşdyrmak bilen birlikde tehnologiýalar zamany häzirki zaman dünýämizde dünýäniň çar künjegi bilen bir - biregi sähelçe wagt ülşüniň içinde çatyp, bir- birek bilen sähelçe wagtyň dowamynda gürleşmäge mümkinçilik döredip, sähelçe wagtyň içinde bolsa, amallary durmuşa geçirmäge mümkinçilik döredýär. Häzirki zaman adamzat jemgyýetiniň ösüşlerinde ynsanlaryň işewürligi artyp, bir wagt ülşünde hem parahat oturyp bilmezlik ýaly işler, wagt gysyaglylygy döredir. Diwersifikasiýalaşdyrmak ugry birnäçe ugurlaryň kemala gelmeginde täze bir işiň- diwersifikasiýalaşdyrmak ugrunyň ýüze çykmagy, mysal üçin "akylly" öýler netijesinde hem mysal alnyp bolar. Komputer arkaly birnäçe işleriň birleşip, häzirki zaman tehnologiýalar zamanynda ösen ugurlary ýola goýup, esasy gerekli işleriň bir ara gelmegini gazanmak, şeýlelikde ilkinji nobatda ykdysady çökgünlilige ýol bermezlik netijeliligi gazandyryýar.

Munuň özi “akylyly öýler babatynda hem kämilleşme mysaly bolup biler. Ýagny öýleri sanlaşdyrmak bilen, ýa-da gurluşyk, tehnologiýa hem-de söwda işlerini bir ara getiririp, olaryň birligini gazanmak, elektron dükanlaryň üsti bilen söwda etmek, akylyly öýleriň ähli enjamlaryny bir penjirede görmek bu işi oňyn çözmekde ýaşlar üçin belli bir mysaldyr. Meselem “akylyly öýleriň” bir nokada çatylmasy hem enjamlaşdyrmagyň diwersifikasiýalaşdyrmak ugry diýip bileris, muny şeýle mysallar bilen düşündirmek mümkinçilikleri ýüze çykýar. Işe ýa okuwa gyssanmaç gidip, çyralar ýakylygy ýa howa sowadyjy işledilgi galypdyr. Ýa- da öýde ýylylyk bolmaly çäginde ýokary geçip gelýär. Eger siziň öý «akylyly» bolsa, alada edip otura-ra hiç zat ýok. Munuň özi eýesi ýok wagtynda öýüň eýesi üçin alada edýänligi ýüze çykarmasydyr.

Ýa- da ses dolandyrmak arkaly ýüze çykan hadysada öýe gelen eýesiniň dişini sowurdan bolmagy ýa- da myhmançylyga ýa- da deňze gidip, bokurdagy sowuklan bolmagy mümkin. Öý eýesini ses arkaly hem tanaman biler. Şeýle ýagdaýy durnuklaşdyryp bolar. Eger has çylşyrymly ýagdaý ýüze çykan bolsa, öý şol bir SMS- i degişli gulluklara hem ugradýar. «Akylyly öýde» awtoulagyň giriş- çykyşyny awtomatlaşdyrylan ýagdaýda dolandyryan ulgam işleýär. Eger öýe gelen awtoulagyň belgisi ulgama girizilen bolsa, onda «akylyly öý» ulgamynyň derwezesi açylýar. Ýok, girizilmedik bolsa, öý eýesi rugsat berýänçä, awtoulag garaşmaly bolar. Degişli «akylyly öý» ulgamyny dolandyrmak üçin niýetlenen programma üpjünçiligi ulanyjynyň mobil telefonynda bolmadyk ýagdaýynda, ulgam hiç bir işi ýerine ýetirmeyändigini duýdurýar. “Akylyly öýiň” programma üpjünçiligine çatylan adamlardan başga hiç bir şahsyýet «akylyly öý» ulgamyny dolandyryp bilmeýändigini, eýesinden başga hiç kimi dolandyрмаýanlygy bilen tapawutlanýandyr. Bilim ulgamlarynda okuw meýilnamasyna ykdysadyýetiň esaslary, informatika, taslamalaşdyrma, maglumat-kommunikasiýa, innowasiýa tehnologiýalary, modelleşdirme, grafika boýunça dersler girizilýär. Bu bolsa, gelejekki nesil üçin uly goldanmadyr. Tehnologiýa harytlary bilen usullar, amallar maksatlary, tehnikalary durmuşa berk ornaşandyr. Häzirki zaman adamzat jemgyýetiniň ösüşlerinde ynsanlaryň işewürligi artyp, bir wagt üleşinde hem parahat oturyp bilmezlik ýaly işler, wagt gyssaglylygy döredir. Kompyuterler biziň durmuşymyzy aýdyňlatmakda we dünýäniň çar künji bilen bilelikde işlemekde dünýäniň çar künjüne ýol açýan çyzygydyr we tehnologiýalar zamanynda bu mümkinçilikleriň döredilmesi häzirki zaman adaty ýagdaýlaryň birine öwürüldi we sowatlylyga goýulýan belent sarpanyň nyşanydyr. Sanlaşmanyň diwersifikasiýalaşdyrmak ugry arkaly amala aşyrylmagy ösen tehnologiýalar zamanyň hem düzmekliginiň tehnologiýalaryndan okatmak ýa- da derejesinde bolmaly noutbukda ýa-da planşetde işlenilende aralyk tirsekdan başam barmagyň uzynlygyna deň bolup biler we kompyuter programmalaryny, suratlary we başga maglumatlary ýazmak üçin ulanyp bilinmegi hem ykdyady ugurlar boýunça edilýän işleriň gymmatyny artdyrmakda, sanlaşdyrmagyň wajyplygyny diwersifikasiýalaşdyrmak- ýoly bilen, ugry bilen öňe sürmekde

edilýän işleriň wajpylygyny düşündirmek bu günki gün ýaşlara, bu ugryň has modern ugurdygyny aňlatmak bolsa, biziň durmuşymyza islendik ukyply ýaşlaryň öz işlerine döredijilikli çemeleşmegi üçin täze mümkinçiliklere gadam basmagynda birnäçe işleriň üsti bilen sunut etmegine getirýär. Maglumatyň uly göwrümini saklamaga mümkinçilik ulanmak bilen durmuşyňzy ýeňilleşdirmek, meseleleriň oňyn çözülmegi, diwersifikasiýalaşdyrmak ugry bilen bilrikde sanlaşma häzirki zaman tehnologiýalar zamanynda görülüp- eşidilmedik üstünliklere ýetilmegi bolsa, bu günki gün tehnologiýanyň we sanlaşmanyň üstünlikleri bolup biler. Munuň özi häzirki zaman tehnologiýalar aýratynlygyny işläp düzýär. Taslamasy ýekeje düwmä basmak arkaly adatdan daşary ýagdaýlar boýunça gulluklara tiz jaň etmäge hem mümkinçilik berýär. Paýtagtymyza gelejekde göz önüne tutulan “akylyly şäherde” “akylyly öýleri” gurmak bolsa, tehnologiýalar zamanyň üstünliklerini amala aşyrar. Bu barada Hytaýyň «Xiaomi» kompaniýasynyň wekilleri bilen geçirilen gepleşikler hem “akylyly şäherde” guruljak “akylyly öýleriň” täze projéktleri hakynda ýurdumyza her bir geçirilýän maslahatlarda gürrüň edilýär. Sanlaşmanyň diwersifikasiýalaşdyrmak ugrynyň mysallary durmuş tejribesinde häzirki döwürde her bir işde gabat gelýändigini gazanmak bolsa, biziň ýurdumyzyň ykdysady çökgünligiň hötdesinden geljekdigini alamatlandyrýar.

Diwersifikasiýalaşdyrmak- ýagny iş birliginiň ösen aýratynlyklaryny ýola goýmak häzirki zaman üstünlikleriniň ilkinji duralgasy diýmäge doly hakymyz bar. Bu ugur boýunça edilýän işlerde bolsa, ykdysady üleşikleriň ýola goýulmagy bilen bilrikde häzirki zaman diwersifikasiýalaşdyrmak ugrynyň modern ugur bilen ylalşykly işlemegini gazanmak mümkindir. “Akylyly öýleriň” gerekliligi häzirki zaman işewür, tehnologiýalara bagly adamzat üçin örän uly şertler, amatlylyklar döredilen biziň ýurdumyza Hormatly Arkadagymyzyň tagallasy bilen ösen tehnologiýalar, internet ulgamyndaky tazelikler, dünýäniň öňe gidip barýan ugurlary bolan täze elektron kitaphanalaryndan, modadan, söwdadaky iň täze innowasiýon ugurlardan, sungatyň täze görnüşlerinden, yşyklardan habarly bolup, haýsy döwletlerde nähili täze eserler, sazlar, surat işleri döredilýän bolsa ählisi bilen gyzyklanyp, öz ýurdumyza döredilýän diwersifikasiýalaşdyrmak ugry boýunça üstünliklerine atarýan ugur bolup, Mähriban we Gahryman Arkadagymyza we Hormatly Prezidentimize diňe üstünlikler hemra bolup, bize bildirýän ynamyna hem- de döredip berýän mümkinçiligine eýerip, bu ugur boýunça täze üstünlikleri ýola goýmak meselesi bu günki gün halkymyzyň ykdysady ösüşler bilen ýüzbe- ýüz bolmagynda öz mümkinçiliklerini açmaga has kämil ýoldugyny subut edendigini görkezýär. Şol esasyda hem häzirki zaman ösen tehnologiýalar bagy täze galkynyşy emele getirmek, dünýä standartlarynyň gazananlaryny diwersifikasiýalaşdyrmak ugry bilen öňe sürmekde öz döredijilik ukypalarymyzy kemala getirmek üçin sowatly bolmak netijeliligini öňe sürýär. Diwersifikasiýalaşdyrmak ugrynyň tazelikleri aslynda komputeri ulanmak bilen durmuşyňzy ýeňilleşdirmek, hem-de döwrebap ugurlarda halk bābitli ykdysady geleşmelei sowatlylyk bilen söwda hem-de beýleki ugurlarda, hat-da medeni ugurlarda ýokary derejelere ýetirmek bilen bu günki gün öz

başarýan ugurlarymyzda diwersifikasiýalaşdyrmak meseleleriň oňyn çözülmegi, häzirki zaman tehnologiýalar zamanynda görülip- eşidilmedik üstünliklere ýetilmegi bolsa, bu günki gün tehnologiýanyň we sanlaşmanyňkdysady mümkinçiliklerimiziň ösüşlerinde has gowy ýolgörkeziji boljakdygyna güwä geçýär. Ynamly gadamlar bilen öňe barýan ýurdumyzyň raýatlaryny hyjuwly döredijilik üstünliklerine atarýan mähriban we Gahryman Arkadagymyza we Hormatly Prezidentimize diňe üstünlikler hemra bolup, biz ýaşlara bildirýän ynamyna hem- de döredip berýän mümkinçiligine sag bolsun aýdýarys. Hormatly Prezidentimiziň, Gahryman Arkadagymyzyň saýasynda bize hemişe okamak, öwrenmek, gurmak üçin elimizden gelenini aýaman, üstünlikli zähmet çekip, gelejege, öz ýurdumyza mynasyp ýaşlar bolup ýetişmek üçin çalyşýarys. Saýlan kitaplaryňy elektron görnüşde okamagyň dünýäde ýoň bolşy ýaly, kitaphanalarymyzyň welaýatara gatnaşygynda hem elektron görnüşe geçmegi raýatlaryň işini ýeňilleşdirýär. Biziň raýatlarymyz üçin şeýle mümkinçilikleri döredip berýän Gahryman Arkadagymyzyň hem - de Arkadagly Gahryman Serdarymyzyň janlary sag, başlary dik, alyp barýan işleri hemişe rowaçlyklardan - rowaçlyklara beslensin!

Bibitäç WEKILOWA

**Türkmenistanyň Söwda we we Daşary ykdysady aragatnaşyk ministirliginiň
Söwda - Kooperativ mekdebiniň “Ykdysadyýet we hasabat bölüminiň” usuly
birleşmesiniň başlygy,
Ykdysady ylymlaryň kandidaty**